

Кирилюк Анна Олегівна

ФСП, 2 курс

наук. кер.: к.і.н. доц. кафедри публічного права, Тараненко М. Г.

Соціальна політика Мазепи

як одна з найважливіших причин його поразки

Серед славетних особистостей у вітчизняній історії одне з провідних місць посідає І. Мазепа. Він був відомим державним, політичним і військовим діячем. Проте, Мазепі підчас свого гетьманування доводилось часто приборкувати відкритий і прихований супротив селян і рядових козаків. То чому ж гетьману не підкорялись бідні верстви населення, а у вирішальний момент антиросійських визвольних рухів такого здалось передбачливого політика майже ніхто не підтримав?

З початку свого гетьманування Іван Мазепа виявив себе як великий покровитель і меценат національної культури, мистецтва, науки, православної церкви. Гетьман збудував власним коштом 12 та відремонтував 20 храмів, сприяв переростанню друкарні Києво-Печерської лаври у найкращу в Східній Європі, підняв авторитет і статус Києво-Могилянської колегії. Проте, відстоюючи інтереси правлячої козацької еліти, він робив життя простих селян і рядового козацтва нестерпним. У цьому зв'язку, варто виділити декілька основних проявів його антинародної політики.

По-перше, Мазепа найбільше переймався інтересами козацької старшини. Зокрема, він подарував старшині близько 1 тис. маєтків і не опирався захопленню нею землі у селян. Відбувалась своєрідна «скупівля» земельних угідь, коли багатії силоміць привласнювали землі рядових козаків. На думку вчених, така політика Мазепи була пов'язана із бажанням створити новий соціальний стан за зразком європейської аристократії, прирівнявши шляхетство і козацьку старшину у правах. У питаннях збагачення можновладців Мазепа особливу увагу приділяв господарським справам. За часів його гетьманування стрімко розвиваються гуральництво, ремесла, активно будуються канали, млини, рудні. Усі кошти з виробництва відповідно надходять «бунчуковим товаришам». Важливим є і те, що

старшина збагачувалась на роботі рядових козаків. Широкого поширення набули «слободи». Селянам надавались певні пільги, а по їх закінченню строку вони переходили у залежність до багатіїв. Як наслідок, селяни виконували різного роду роботи: будували канали та воєнні об'єкти

По-друге, за часів гетьманування Мазепи підданський стан селян набув свого завершення. У 1701 р. вперше, актом Мазепи офіційно була введена дводенна панщина. Починає збільшуватись грошовий збір, додався «чинш на гетьмана», селяни мали платити податок на утримання російської армії. Хто не виконував ці повинності – потрапляв в повну залежність гетьмана чи козацької старшини. Тож не дивно, що виникали різного роду заворушення: виступ запорожців під проводом Петра Іваненка у 1692 р., повстання на чолі з Семеном Палієм.

По-третє, антимазепинські настрої збільшилися підчас Північної війни між Росією і Швецією, що розпочалась у 1700 р. Козацькі підрозділи брали постійну участь у військових операціях. При цьому з України вивозились хліб та інші продукти, що сприяло занепаду торгівлі. На українське населення було покладено виконання так званої «підводної повинності» (надання транспортних засобів для потреб різних військових і цивільних осіб). Нерідко козаки перебували під керівництвом російських та німецьких солдат, які відверто над ними знущались. Як наслідок, у вирішальний момент антиросійських визвольних змагань І. Мазепи переважна частина українського народу не «зрозуміла» і не підтримала свого гетьмана, а опинилась в таборі російського супротивника Петра І.

Джерела:

1. Ковалевська О. Іван Мазепа у запитаннях і відповідях. – К.: «Темпора», 2008. – 200с.
2. Антонович В.Б. Козаччина. Гайдамаччина / Моя сповідь – К. Либідь, 1995. – с. 814.